

het wel vanzelf, dat de Amsterdamsche kerk voor de elders zoo gewone verdrukking bewaard bleef; dat zij aan verdrukten een machtigen steun kon bezorgen; dat zij op den loop der zaken in het algemeen een ontzaglijken invloed kon oefenen; en dat zij, wat de hoofdzaak aangaat, niet verhinderd werd de Gereformeerde beginselen in toepassing te brengen.

Zij heeft dat natuurlijk gedaan, naar Gereformeerden trant, niet rechtstreeks of door middel van enkelen, maar door de vergadering van hare opzieners, d. i. door den kerkeraad. Buitenaf werd wel doorgaans gesproken van „de Amsterdamsche predikanten”, alsof al wat in den strijd hier gedaan werd slechts het werk was van hen alleen; maar die predikanten zelve waren veel te Gereformeerd, om er ooit den kerkeraad buiten te laten. Zelfs wanneer een persoonlijk advies van een of meer hunner gevraagd werd, hetzij door de Overheid of door andere kerken of door wie ook, brachten zij de zaak, die het gold, in den kerkeraad, opdat deze beslissen zou, of als daarvoor geen tijd meer geweest was, gaven zij op het spoedigst verslag van hetgeen was voorgevallen, en werd het gegeven advies aan het oordeel der vergadering onderworpen. Ook in zaken, die betrekkelijk onbeduidend waren, was het toch de kerkeraad, die er zich mede bezig hield, en die adviseerend en handelend optrad. En die kerkeraad was geheel in overeenstemming met den geest der gemeente. In de eerste jaren van de 17^e eeuw had hij nog wel strijd in zijn eigen midden; nog in 1607 werd er heel wat moeite veroorzaakt, doordat enkele leden met zóóveel heftigheid tegen Plancius opponeerden, dat de orde der vergadering zelfs gedurig verstoord werd ¹⁾.

tieven zin: het gezegde zou voorwaar niet toepasselijk zijn op alle de personen, die daartoe behoorden. Zooals uit de stukken telkens blijkt en ook van elders bevestigd wordt, waren onder deze niet alleen Gereformeerden, maar ook Remonstrantschgezinden, en voorts leden die hoofdzakelijk gedreven werden, deels door de begeerte om hunne stad die nu eenmaal Gereformeerd was in vrede te doen bloeien, deels door onwil over de verdrukking waaraan elders de Gereformeerden bloot stonden, en deels door de zeker niet onverklaarbare vrees dat de overwinning der Remonstranten ten slotte aan Rome en aan Spanje zou ten goede komen. Volgens het eensluidend getuigenis van den burgemeester Cornelis Pieterszoon Hooft (die aan de zijde der Remonstranten stond, en reeds vroeger zelfs geen lid der Gereformeerde kerk had willen worden), en van den predikant Jakobus Trigland (die de voornaamste woordvoerder was der Gereformeerden), beide mannen die het goed konden weten, was de meerderheid, waarmede in den meest kritieken tijd de gewichtigste besluiten genomen werden, altijd uiterst gering; doorgaans niet meer dan een paar stemmen. Vgl. Brandt, *Historie der Reformatie*, Dl. II, o. a. blz. 563, en Trigland, *Kerckel. Gesch.* blz. 872 b.

¹⁾ In de vergadering van 29 Nov. 1607 werd geconstateerd, dat »Do. Plantius nu een merkelycken tyt hem van de vergaderinge had geabsenteert» (Prot. III, fol. 176 r). En in de vergadering van 15 Jan. 1608 werd van zijnentwege verklaard, »dat hy om redenen hem